

TEXNOLOGIYA FANIDA DIDAKTIK TAMOYILLAR VA O'QITISH SHAKLLARI

Yuldashea Muxtasarxon Ikromjon qizi Qo'qon davlat universiteti texnologiya ta'lim yo'nalishi 2- bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqola texnologiya fanini o'qitish jarayonida muhim bo'lgan didaktik tamoyillar va o'qitish shakllarining o'rni, ularning mazmuni va amaliy ahamiyatini tahlil qiladi. Darsning samaradorligini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, ijodkorlik va amaliy ko'nikmalarini shakllantirish uchun zamonaviy yondashuvlarning qo'llanishi muhim sanaladi. Maqolada ta'limda qo'llanilayotgan innovatsion metodlar va pedagogik yondashuvlar haqida ham fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: texnologiya fani, didaktik tamoyillar, o'qitish shakllari, amaliy mashg'ulot, interaktiv metodlar, loyiha asosida o'qitish, zamonaviy yondashuv, ta'lim samaradorligi.

Kirish Bugungi kunda ta'limda amaliy ko'nikmalarga tayangan fanlar, jumladan, texnologiya fanining ahamiyati ortib bormoqda. Bu fan orqali o'quvchilar hayotiy tajriba orttiradi, kasbga yo'naltiriladi, ijodiy faoliyatga jalb qilinadi. Shunday ekan, texnologiya darslarini samarali tashkil etish uchun o'qituvchi ta'limning asosiy prinsiplarini chuqur anglab, o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos o'qitish shakllarini tanlay bilishi lozim. Texnologiya fani — bu faqatgina mehnat qilish yoki buyum tayyorlash emas, balki o'quvchilarning tafakkurini, mas'uliyat hissini, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini ham shakllantiradigan ko'p qirrali ta'lim yo'nalishidir. Shu sababli ushbu fanni o'qitishda zamonaviy didaktik yondashuvlar va innovatsion o'qitish metodlariga tayangan holda darsni tashkil etish dolzarb masaladir.

Asosiy qism Texnologiya fanida darslar asosan amaliy mashg'ulotlar asosida tashkil etiladi. Shunday mashg'ulotlar o'quvchilarning mustaqil ishlash malakasini, aniqlik va e'tiborini oshiradi. Amaliy darslar o'quvchilarda

mas'uliyat, jamoaviylik, tozalik, ishda xavfsizlik kabi fazilatlarni rivojlantiradi. Texnologiya fani – zamonaviy ta'lim tizimida muhim o'rin tutadi. U o'quvchilarga: Nazariy bilimlarni, Amaliy ko'nikmalarni, Muhandislik va texnik tafakkurni shakllantirishga yordam beradi. Texnologiya fanining asosiy maqsadi — o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish va kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishdir

Interfaol metodlar yordamida darsga yangicha yondashuv olib kiriladi. Masalan, "Aqliy hujum", "Insert", "Klaster", "Savol-javob" usullari orqali o'quvchilar darsga faol jalb qilinadi. Bunday metodlar darsning jonli o'tishini, har bir o'quvchining fikr bildirishini ta'minlaydi. Didaktika — o'qitish va o'rganish jarayoni haqidagi ilmiy-nazariy fan. Didaktik tamoyillar esa o'qitish jarayonida amal qilinadigan asosiy qoidalar bo'lib, ular ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Didaktik tamoyillar o'quv jarayonini rejalashtirish, tashkil qilish va nazorat qilish uchun metodik asos bo'lib xizmat qiladi. Texnologiya fanini samarali o'qitish uchun didaktik tamoyillar muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Bu tamoyillar ta'lim jarayonining izchilligi, samaradorligi va amaliy yo'naltirilganligini ta'minlaydi.

Ilmiylik tamoyili dars mazmunining zamonaviy bilimlarga tayangan holda, ilmiy asosda tashkil etilishini anglatadi. Ta'lim mazmuni ilmiy asoslangan bo'lishi zarur. O'quvchilarga haqiqatga yaqin va zamonaviy bilimlar beriladi. Asosiy maqsad: hayotiy va ilmiy asoslangan bilimlarni shakllantirish. O'quvchilar nazariy bilimni amaliy faoliyatda mustahkamlashadi. Dars jarayonida nazariya va amaliy mashg'ulotlar uyg'un olib boriladi. Har bir nazariy bilim amaliyotda qo'llanishi kerak.

Masalan, tikuvchilik yoki pazandalik bo'yicha mavzularni o'rganishda gigiyena, oziqlanish fiziologiyasi kabi sohalarga tayangan holda dars olib boriladi.

Hayot bilan bog'liqlik tamoyili o'quvchilarning kundalik hayotida foydali bo'ladigan bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Darsda o'rgatilgan ko'nikmalarni o'quvchilar o'z uylarida, oilalarida qo'llay olishlari,

mehnat faoliyatini anglay boshlashlari kerak.

Tushunarli va qiziqarli bayon qilish tamoyili o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Bu esa o'z navbatida darsning muvaffaqiyatli o'tishiga olib keladi. Ko'rgazmalilik esa darsni jonli va esda qolarli qiladi. O'qituvchi dars jarayonida asbob-uskunalar, tayyor mahsulotlar, videoroliklar yoki slaydlardan foydalanganida o'quvchilar darsni yaxshiroq tushunadi va mustahkam eslab qoladi.

Onglilik va faollik tamoyili: O'quvchi ta'lim jarayonida faol ishtirok etadi. Bilimlarni passiv emas, balki ongli ravishda o'zlashtiradi. O'z-o'zini nazorat qilish va baholash ko'nikmalari shakllanadi.

Muvaffaqiyat va qiziqish uyg'otish: Dars qiziqarli va motivatsion bo'lishi o'kerak. Har bir o'quvchida muvaffaqiyat hissini uyg'otish zarur. Rag'bat va motivatsiya o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Tarbiyaviylik tamoyili : Texnologiya fanida nafaqat bilim, balki tarbiya ham beriladi. Estetik did, mehnatsevarlik va mas'uliyat hissi shakllanadi.

Moslashuvchanlik va individual yondashuv: Har bir o'quvchining individual xususiyatlari inobatga olinadi. Kuchli va qiyinchiliklarga duch keladigan o'quvchilarga alohida yondashiladi. Individual rivojlanish yo'llari ko'zda tutiladi
Texnologiya Fanida O'qitish Shakllari:

An'anaviy o'qitish shakllari:

Ma'ruza: o'qituvchi tomonidan axborot berish.

Suhbat: savol-javob asosida bilimlarni mustahkamlash.

Seminar: kichik guruhlarda muhokama va sharhlar asosida bilimlarni rivojlantirish.

Innovatsion o'qitish shakllari

Debatlar: fikrlar to'qnashuvi orqali o'rganish.

Klaster usuli: g'oyalarni to'plash va ularni tizimlashtirish.

Rol o'yinlari: muayyan kasb va vaziyatlarni o'rganish.

Amaliy mashg'ulotlar va laboratoriya ishlari:

O'quvchilar real hayotdagi loyihalar ustida ishlaydilar.

Amaliy tajriba orqali bilimlar mustahkamlanadi.

Mustaqil ishlar: O'quvchilarga mustaqil loyihalar yoki tadqiqot ishlari topshiriladi.

Nazariya va amaliy faoliyatning birligi: O'quvchilar nazariy bilimni amaliy faoliyatda mustahkamlashadi. Dars jarayonida nazariya va amaliy mashg'ulotlar uyg'un olib boriladi. Har bir nazariy bilim amaliyotda qo'llanishi kerak.

Texnologiya Fanida O'qitish Metodlari:

Ko'rsatma metodlari: Tushuntirish, ko'rsatish va namuna asosida o'qitish. Amaliy mashqlar yordamida ko'nikmalar shakllantiriladi

Tajriba va loyiha metodlari: O'quvchilar yangi bilimlarni tajriba orqali o'zlashtiradilar. Loyiha metodi: o'quvchi muammoli vaziyatni hal qilish uchun mustaqil ish olib boradi

Interaktiv metodlar: Guruhlar bilan ishlash. Bahslar, seminarlar, muhokamalar orqali o'quvchilarning faolligini oshirish. Yangi texnologiyalar va media vositalaridan foydalanish.

Yakun: O'qitishda Tamoyillar va Shakllarning Ahamiyati Didaktik tamoyillar va o'qitish shakllari birgalikda o'quv jarayonini samarali qiladi. Texnologiya fanida metodlarning to'g'ri tanlanishi o'quvchilarda bilim, ko'nikma va kompetensiyalarni shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

Innovatsion metodlar va zamonaviy yondashuvlar o'quvchilarning mustaqil fikrlash va amaliyotga tayyorlik darajasini oshiradi.

Xulosa Texnologiya fanida didaktik tamoyillar, o'qitish shakllari va metodlar o'zaro uyg'un bo'lib, sifatli va samarali ta'limni ta'minlaydi. O'qituvchi uchun har bir tamoyil va metodni to'g'ri qo'llash o'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularning bilim darajasini chuqurlashtirish imkonini beradi. Texnologiya fanini o'qitishda didaktik tamoyillar va o'qitish shakllariga amal qilish o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini oshiradi, balki ularni hayotga tayyorlaydi, kasbga yo'naltiradi va amaliy faoliyatga jalb etadi. Har bir dars o'ziga xos yondashuv bilan olib borilishi, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashi va

mustaqil fikrlashga undashi zarur. Innovatsion yondashuvlar, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish, ijodiy faoliyatni rag'batlantirish orqali texnologiya fanining haqiqiy tarbiyaviy va amaliy ahamiyati namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Texnologiya fanidan darslik va metodik qo'llanmalar. – Toshkent: O'qituvchi, turli yillar.
 2. G'ulomov A., Mahkamov S. Didaktika asoslari. – Toshkent: TDPU, 2018.
 3. Sobirova M. Texnologiya fanini zamonaviy yondashuvlar asosida o'qitish. – O'qituvchi jurnal, 2021, №6.
 4. Karimova N. Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
 5. Xolmurodov B. Kasb-hunar ta'limida amaliy mashg'ulotlarni tashkil etishning didaktik asoslari. – Toshkent: Mehnat, 2019.
 6. Jo'raev Sh.A. Texnologiya fanini o'qitishda innovatsion metodlar. – Pedagogik izlanishlar jurnali, 2022, №3.
 7. UNESCO. Teaching and Learning for a Sustainable Future. – Paris, 2015.
 8. Slavin R.E. Educational Psychology: Theory and Practice. – Boston: Pearson Education, 2018.
 9. Yoqubov B. Texnologiya fanini o'qitish metodikasi. Toshkent, 2018.
 10. Kasimova D. Didaktika: Nazariya va amaliyot. Toshkent, 2017.
 11. Sultonova M. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent, 2016
- Onlayn manbalar:
ziyonet.uz